

Катерина ТКАЧЕНКО
(м. Полтава)

Поетка, педагогиня, журналістка, співзасновниця незалежного мистецького об'єднання «Magnum Opus». Закінчила факультет філології та журналістики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленки (2012). Працювала вчителькою, викладачкою, копірайтеркою, журналісткою. Нині випускова редакторка інтернет-видання «Полтавська хвиля». Над усе любить читати. Особливо сучасну літературу. Особливо українську.

ТУТ МАВ БУТИ МАТЕРІАЛ, У ЯКОМУ УКРАЇНЦІ ГОВОРЯТЬ, ЩО ПИШАЮТЬСЯ СВОЄЮ КРАЇНОЮ

«Полтавська хвиля», 23.08.2021 р.

Наближається 30-та річниця Незалежності. А це означає, що скоро стрічки в соцмережах замайорять сивно-жовтими стягами, багато хто повитягує з шаф свої вишиванки, кожен обласний центр проведе врочисті заходи... Що ж для кожного з нас означає незалежність? Час підсумувати.

Вікіпедія пише, що День Незалежності України – державне свято України, яке відзначають щороку 24 серпня на честь ухвалення Верховною Радою УРСР Акту проголошення незалежності України, котре й прийнято вважати датою відновлення незалежної держави України.

Але часто за звичайними тлумаченнями стоять визначні події.

1991

(Тамара, 56 років. Історикиня, очевидиця подій)

На 17 березня 1991 року було призначено всесоюзний референдум. Михайло Горбачов намагався зберегти Радянський Союз. Люди мали дати відповідь на запитання: «**Чи вважаєте Ви необхідним збереження СРСР як оновленої федерації рівноправних суверенних республік, в якій повною мірою гарантуватимуться права і свободи людини будь-якої національності?**» Шість

союзних республік відмовилися брати участь у проведенні референдуму. України серед них не було.

Але до цього запитання додали ще одне: **«Чи згодні Ви з тим, що Україна має бути у складі Союзу радянських суверенних держав на засадах Декларації про державний суверенітет України?»** Крім того, обласні ради Тернопільщини та Львівщини вирішили провести регіональний референдум і додали питання: **«Чи хочете Ви, щоб Україна стала незалежною державою, яка самостійно вирішує всі питання внутрішньої та зовнішньої політики, забезпечує рівні права громадян незалежно від національної та релігійної приналежності?»**

Для мене, людини, яка народилася в період влади Брежнєва й формувалася в Радянському Союзі, до того ж навчалася на історичному факультеті, де відповідь на кожне питання починалася з того, а що стосовно цього говорили класики марксизму-ленінізму, питання бути чи не бути Україні в Союзі було надзвичайно складним. Але все ж таки я вирішила голосувати «ЗА» збереження Союзу. Хоч якраз напередодні цього референдуму на телебаченні показали фільм про Голодомор 1932–1933 років. Мене цей фільм шокував. На той момент я вже знала про Голодомор, звичайно, але фільм побачила вперше. І в мене виникло питання: **«Боже, за що так покарали українців?»**

Незважаючи на це, на референдумі я поставила «Так» на перше і «Так» на друге питання. Тобто я була й за збереження Союзу, і за те, що Україна має бути в складі Радянського Союзу на засадах Декларації про державний суверенітет України. Мабуть, не тільки я, а й усі, хто сказав «Так» на друге питання, не усвідомлювали, що це абсолютно різні твердження. До речі, на перше питання «Так» сказали 70%, а на друге – понад 80%.

А вже 19–21 серпня в Москві була спроба державного перевороту. Консервативні сили, які не бажали оновлення Радянського Союзу, оголосили, що Горбачов не спроможний виконувати обов'язки керівника держави. Я саме перебувала в декретній відпустці й стежила за всіма подіями. Уже тоді я розуміла: повернення в минуле неможливе. Щоб змусити людей мовчати й повернути все назад, необхідно повторити сценарій 1937–1938 років, тобто репресії. Але перевороту не допустили.

Ми довго чекали, що скаже Кравчук. Опозиція спонукала до активних дій, а Кравчук закликав до спокою. Тоді ми не знали, що

була загроза військового вторгнення в Україну, якщо в Україні розпочнуться більш активні дії.

Саме ті події перевернули думки багатьох громадян СРСР. Стало зрозуміло, що назад не повернути нічого. І нічого вже не зберегти. Тоді під тиском бурхливих подій Верховна Рада УРСР прийняла Акт проголошення незалежності України.

Але бути чи не бути Україні незалежною вирішили вже на референдумі. Він відбувся 1 грудня 1991 року. Ставили питання: **«Чи підтримуєте ви Акт проголошення незалежності України?»** 90,32% сказали «Так» незалежній Україні.

Ще зазначу, що напередодні референдуму повсюди в поштові скриньки кидали агітаційні плакати, активно говорили про те, що Україна годувала весь Радянський Союз. Тому самим нам буде краще.

На цьому ж референдумі обирали першого президента України. І майже 62% віддали свої голоси Кравчуку. Друга позиція була в Чорновола.

За Кравчука, я думаю, проголосували через чутки про те, що якщо до влади прийде Чорновіл або Левко Лук'яненко (а це ж колишні в'язні, і в них є списки всіх комуністів), то вони розпочнуть переслідувати комуністів і комсомольців.

Звичайно, я розумію, що якби до влади прийшов Чорновіл, – Україна пішла б зовсім іншим шляхом.

2004

(Микола, 35 років. Учасник подій)

Тоді все було інакше. Зараз не так воно й сприймається. По-перше, я був на виборах. Сам бачив оті всі фальсифікації, і мене тоді переповнювало відчуття несправедливості. Хотілося з цим щось робити. Спочатку ми гуртувалися в Кременчуці, а вже потім поїхали в Київ. Саме там я відчув, що українець. Нас було дуже багато. Ми були об'єднані однією ідеєю, спільними гаслами...

Знаєте, я там уперше щиро заспівав український гімн. Уперше зрозумів його суть. І після того, як ми спільними зусиллями досягли свого, після того, як Ющенко став президентом, – жодного разу не пожалкував про свій вибір. Бо там у мене вперше з'явилося розуміння, що країну створюють люди. І, мабуть, насправді не в 1991-му, а 2004 року почалася для мене історія Незалежності.

2013

(Олена, 42 роки)

Я тоді в школі працювала. Коли все починалося. Пам'ятаю, нас зібрали в учительській і сказали, що завтра ми повинні прийти на мітинг. Нічого не пояснювали. Просто надійшло таке розпорядження, і його потрібно виконати. Ну треба, то треба. Зазвичай бюджетники без зайвих питань виконують «рекомендації» згори, бо можна без роботи залишитися.

Ми пішли на майдан Свободи всім колективом. Там була купа народу: вчителі, вихователі, медики... Поки стояла, мені подзвонила сестра. Вона запитала, чи сказали нам, чого туди зігнали, бо нас зараз по телевізору показують. Я одразу не зрозуміла. Уже потім дізналася, що вночі в Києві студентів побили, а нас «поставили» на підтримку президента...

Розумієте, було дуже соромно там стояти. Було відчуття, що робиш неправильно. Але стояли, бо роботу боялися втратити. Таке вже мислення – рабське. Увечері ми з подругами ходили на Євромайдан. А вранці на роботі старалися не говорити про це.

Потім нас «зобов'язали» вийти на ще одну акцію протесту. Директор зібрав нас в учительській і сказав, що йому самому не подобається все це. Але його попередили: ти поганий керівник, якщо не можеш організувати своїх працівників. Отак ми й ходили на Майдан та Антимайдан.

А коли в Києві загинули перші люди, я віднесла заяву на звільнення. Уже розуміла, що не можу просто ходити на оті антимайдани. І знаєте, я нікого не звинувачую. Мої колеги теж були заручниками ситуації. У кожного з них були діти, родини. Тому вони боялися. Кожен із нас чогось боїться. Сміливість треба виховувати в собі. Тільки тоді ми зможемо щось змінити.

Замість висновків

Незалежність – це коли ти не боїшся у своїй країні висловити власну думку й за це тебе не поб'ють, не покарають, не посадять (Айна, 20 років, Харків).

Незалежність – це насамперед свобода. В усіх її проявах (Анатолій, 30 років, Полтава).

Незалежність – це свобода вибору. Як би банально це не звучало, але починаючи від того, яку олію купити, і закінчуючи тим, у якому домі жити (Юлія, 28 років, Чернівці).

Незалежність – це коли відчуваєш себе в безпеці. Можеш говорити зручною для тебе мовою. Можеш обирати (Оксана, 32 роки, Донецьк).

Коли ми хочемо кращого життя, то очікуємо, що хтось його нам забезпечить: потурбується про дорогу, відсутність корупції, якісну медицину. Але чи зміниться щось без нашої участі? Як показують історії вище, – навряд.

«УГОЛОС ЦЬОГО НІХТО НЕ КАЗАВ, АЛЕ СКОРІШ ЗА ВСЕ ЇЇ З'ЇЛИ»: ГОЛОДОМОР НА ПОЛТАВЩИНІ

«Полтавська хвиля», 21.11.2021 р.

1932 рік. Листопад. Холодно й вітряно. На землі лежить перший сніг, дерева поскрипують. 16.00 – ледь сутеніє. На вулицях нікого немає. Будинки сплять. Вони такі темні, укриті соломою, яка на вигляд волога й пріла. Саме така картина в моїй голові зринає одразу, коли я чую слово Голодомор.

Про Голодомор на Полтавщині й усій Україні сьогодні багато інформації. Розсекречені архіви, є фотографії, відеопрограми зі спогадами очевидців, документальні та художні фільми, книги. Ми живемо в час, коли про це можна говорити. Але довго про нього мовчали, бо за документами голоду не було. Люди ж помирали... від хвороб. Масово.

Мою сестру з'їли

«Цю історію мені розповіла бабуся. Вона разом із прабабцею жила в селі Іванівці Білицького району Полтавської області. Не знаю, мабуть, того села нині й на карті немає.

Мені не відомо, як звали сестер та братів моєї бабусі. Але знаю, що їх було четверо. Після голоду вижили лише двоє – бабця і її старший брат. Інші з голоду померли.

Знаєте, у кожній родині свої секрети. У нашій не говорили про найстаршу сестру бабусі. Бо, коли її хтось згадував, прабабця дуже плакала. Авжеж, уголос цього ніхто не казав, але скоріш за все її з'їли. Бо прабаба завжди говорила, що моя бабуся вижила тільки завдяки старшій сестрі».